

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра теорії та історії держави і права
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування**

**ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**щодо виконання та захисту курсових робіт
з навчальної дисципліни «Теорія держави та
права» для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти, які
здійснюють підготовку за освітньо-
професійною програмою «Право»**

**Одеса
2023**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

**Кафедра теорії та історії
держави і права
факультету підготовки фахівців для органів досудового
розслідування**

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання та захисту курсових робіт
з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які
здійснюють підготовку за освітньо-професійною програмою
«Право»

2023 рік

УДК 340.1:378.6(477)

*Затверджено на засіданні Науково-методичної ради
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 23.02.2023 р.)*

Тарасенко Л.Б., Шевчук В.В., Березовенко Л.С.

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які здійснюють підготовку за освітньо-професійною програмою «Право». О.: ОДУВС. 2023. 38 с.

Рецензенти:

М.В. Корнієнко – проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції

П.М. Балтаджи – професор кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Методичні рекомендації щодо виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які здійснюють підготовку за освітньо-професійною програмою «Право», підготовлено на кафедрі теорії та історії держави і права факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право і навчальних планів університету. У методичних рекомендаціях визначено послідовність етапів роботи над курсовим дослідженням, вміщено вимоги до змісту та оформлення курсових робіт, подано критерії оцінювання та описано процедуру захисту курсової роботи. У додатках представлено зразки оформлення окремих компонентів курсової роботи.

Методичні рекомендації призначено для використання здобувачам вищої освіти першого курсу, а також викладачам з метою ефективного здійснення ними керівництва курсовими роботами здобувачів.

УДК 340.1:378.6(477)

© Л.Б. Тарасенко, В.В. Шевчук, Л.С. Березовенко
© ОДУВС, 2023

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	5
2. Етапи підготовки курсової роботи.....	7
2.1. <i>Вибір теми курсової роботи</i>	
2.2. <i>Керівництво курсовою роботою</i>	
2.3. <i>Пошук, добір, систематизація та дослідження джерел з теми</i>	
2.4. <i>Підготовка попереднього плану роботи</i>	
2.5. <i>Робота над текстом курсової роботи</i>	
2.6. <i>Графік підготовки курсової роботи</i>	
3. Захист та оцінювання курсової роботи.....	12
3.1. <i>Критерії оцінювання курсової роботи</i>	
3.2. <i>Розподіл балів</i>	
3.3. <i>Процедура захисту курсової роботи</i>	
3.4. <i>Визначення підсумкової оцінки за підготовку та захист курсової роботи</i>	
4. Структура курсової роботи.....	17
4.1. <i>Титульний аркуш</i>	
4.2. <i>Зміст</i>	
4.3. <i>Вступ</i>	
4.4. <i>Основна частина</i>	
4.5. <i>Висновки</i>	
4.6. <i>Список використаних джерел</i>	
4.7. <i>Додатки</i>	
5. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	20
5.1. <i>Загальні вимоги</i>	
5.2. <i>Оформлення посилань</i>	
5.3. <i>Оформлення списку використаних джерел</i>	
5.4. <i>Оформлення покажчиків і додатків</i>	
5.5. <i>Мова та стиль наукової роботи</i>	
5.6. <i>Умовні позначення та скорочення</i>	

6. Додатки.....	31
<i>Додаток 1.</i> Рапорт на написання курсової роботи.	
<i>Додаток 2.</i> Титульний аркуш курсової роботи.	
<i>Додаток 3.</i> Зміст роботи.	
<i>Додаток 4.</i> Зразок оформлення посторінкових (підрядкових) посилань.	
<i>Додаток 5.</i> Приклади бібліографічного опису використаних джерел.	
<i>Додаток 6.</i> Перелік скорочень, що допускаються в основному тексті курсової роботи.	

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» передбачено навчальними планами для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які здійснюють підготовку за освітньо-професійною програмою «Право».

Це – перше самостійне науково-теоретичне дослідження здобувачами вищої освіти загальних закономірностей виникнення, розвитку й функціонування держави та права, державно-правових явищ і процесів.

Основною метою виконання курсової роботи є узагальнення, поглиблення, систематизація та закріплення знань з предмету шляхом самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти навчальної та спеціальної наукової літератури, проведення творчого дослідження з обраної теми.

Досягнення мети реалізується шляхом виконання наступних завдань:

- використання отриманих при вивченні навчальної дисципліни «Теорія держави та права» теоретичних знань для підготовки дослідження з обраної теми;

- виявлення ґрунтовних знань із проблем щодо основних закономірностей функціонування держави та права;

- розвиток науково-теоретичного мислення;

- розширення категоріально-понятійного апарату;

- вироблення вмінь належно оцінювати конкретні юридично значимі ситуації, державно-правові факти, явища та процеси; формулювати самостійні впорядковані висновки та рекомендації;

- формування навичок правильно пояснювати та застосовувати нормативно-правові акти;

- поглиблення усвідомлення цінності та значення в сучасному світі реалізації концепцій правової держави, верховенства права, дотримання прав та свобод людини і громадянина;

- практичне застосування методів юридичної науки.

Працюючи над курсовою роботою, здобувачі вищої освіти вчать самостійно визначати актуальність теми, мету, основні завдання, предмет і об'єкт дослідження, здійснювати пошук і добір потрібної наукової інформації, правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати підготовлену роботу.

Мета запропонованих методичних рекомендацій полягає в

наданні практичної допомоги здобувачам вищої освіти першого курсу, які вперше виконують науково-дослідницьку роботу з дисципліни «Теорія держави та права». Публікація складається із розділів, в яких докладно описується процедура виконання курсової роботи, її оформлення, захисту та оцінювання. У додатках надано зразки оформлення окремих частин курсової роботи.

Укладачі рекомендацій мають надію, що їхні поради та пропозиції сприятимуть успішній роботі здобувачів вищої освіти над курсовим дослідженням та допоможуть їм краще оволодіти професійними та науково-дослідницькими вміннями та навичками.

2. ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процес підготовки курсової роботи являє собою ряд етапів, планування яких визначається загальними положеннями та нормативами навчального процесу.

2.1. Вибір теми курсової роботи

Тематика курсових робіт розробляється викладачами кафедри і схвалюється на засіданні кафедри. Затверджена тематика заздалегідь (на початку семестру) доводиться до здобувачів вищої освіти. Здобувач вищої освіти самостійно обирає одну із запропонованих тем курсового дослідження з визначеного переліку. Вибір теми здійснюється здобувачем відповідно до його наукових інтересів.

Здобувачі можуть обрати власну тему дослідження або подати власні пропозиції щодо уточнення тематики курсових робіт на розгляд кафедри. Запропоновані здобувачами теми погоджуються із закріпленим науковим керівником курсової роботи та затверджуються рішенням кафедри.

Тема курсової роботи закріплюється за здобувачем на підставі його особистого рапорту (Див. Додаток 1).

2.2. Керівництво курсовою роботою

Для кожного виконавця курсової роботи призначається науковий керівник. Здобувач вищої освіти після затвердження теми курсової роботи зобов'язаний зустрітися з науковим керівником та отримати індивідуальне завдання на виконання роботи. Науковий керівник допомагає сформулювати мету дослідження, підготувати план роботи, визначає послідовність та графік написання роботи, орієнтує здобувача вищої освіти на використання певних джерел і літератури, надає консультації та рекомендації, перевіряє текст, дає письмову рецензію, у складі комісії проводить захист та виставляє оцінку.

Текст курсової роботи здобувач вищої освіти надає в оригіналі. В разі наявності однакових робіт жодна з робіт не допускається до захисту.

2.3. Пошук, добір, систематизація та дослідження джерел з теми

Здобувачеві вищої освіти потрібно отримати загальні знання за обраною темою дослідження, для цього, щонайменше, необхідно

ознайомитися з відповідним розділом (параграфом) підручника з навчальної дисципліни «Теорія держави та права». Коли здобувач вищої освіти отримає певне уявлення про тему дослідження, він може перейти до пошуку та збору матеріалу. Пошук, добір, систематизація та дослідження джерел з теми відбувається протягом всього періоду роботи над темою і ґрунтується на залученні значного обсягу джерельного матеріалу. Його добір здійснюється відповідно до мети та завдань роботи, з урахуванням ступеня розробки певних аспектів проблеми дослідниками.

Джерельна база являє собою комплекс різноманітних матеріалів, що відповідно до загальновстановленого принципу класифікації джерел прийнято поділяти на первинні та вторинні. Первинні в свою чергу мають диференціацію на опубліковані та неопубліковані (законодавчі акти, нормативні документи, архівні матеріали, публікації наукової періодики, збірники документів, матеріали отримані в мережі Інтернет тощо).

До вторинних джерел відноситься науково-дослідницька література: підручники, навчальні посібники, монографії, збірники статей та матеріалів, статті в періодичних виданнях та виданнях наукового та науково-популярного характеру, тези конференцій та семінарів, автореферати дисертацій тощо.

Всі групи джерел, доповнюючи одна одну, дозволять здобувачеві вищої освіти, на нашу думку, з належною повнотою та в необхідному обсязі розкрити тему.

Програма навчальної дисципліни «Теорія держави та права» містить широкий перелік рекомендованої базової та допоміжної літератури, ознайомлення з якою дозволить здобувачеві вищої освіти сформулювати загальне уявлення про проблематику теми курсової роботи, ступінь її наукової розробки, визначити актуальність і мету роботи. Зазначений список рекомендованої літератури не обмежує дослідника в самостійному творчому пошуку, вивченні та використанні іншої наукової бази, яка стане доречною у розкритті теми курсової роботи.

Пошук джерел із обраної теми передбачає опрацювання електронних, систематичних, алфавітних, предметних каталогів бібліотек м. Одеса: бібліотеки ОДУВС – пров. Сабанський 2; Одеської національної наукової бібліотеки – вул. Пастера 13; Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.С.Грушевського – вул. Троїцька 49/51), а також інших наукових бібліотек, доступних

дослідникам. Інформація про різноманітні публікації міститься також у реферативних журналах, бібліографічних покажчиках, аналітичних оглядах, в енциклопедіях та інших довідкових виданнях. Дані про вказані матеріали можна отримати в довідково-бібліографічних відділах бібліотек. Поглиблене вивчення первинних та вторинних джерел дозволить автору курсової роботи визначити, які питання теми вже отримали в науці вичерпне визначення, а які вирішені частково або не досліджувалися зовсім.

В роботі обов'язково мають бути використані наукові праці останніх 2-4 років видання.

2.4. Підготовка попереднього плану роботи

Після загального ознайомлення з літературою з обраної теми протягом десяти днів з дня написання рапорту здобувач повинен погодити з науковим керівником план курсової роботи. План може бути як простим, так і складним, залежно від обраної теми та обсягу матеріалу, який вона передбачає. Простий план містить вступ, розділи (їх 3-5), висновки та список використаних джерел, складний – вступ, розділи, що мають поділ на підрозділи, висновки та список використаних джерел.

У тому й іншому випадках на основі попереднього плану необхідно скласти розгорнутий (робочий) план роботи, який включає не лише заголовки майбутніх розділів та підрозділів, але й короткий зміст останніх. Розгорнутий (робочий) план значною мірою дозволяє уникнути прогалин, повторів, висвітлення питань, що виходять за межі предмету дослідження, забезпечити послідовність та логічність викладення матеріалу.

У процесі роботи над темою, вивчення літератури, написання тексту попередній план удосконалюється та уточнюється. Завершений вигляд він буде мати на заключному етапі після оформлення остаточного тексту роботи.

Формулювання назв (заголовків) структурних частин роботи повинні бути по можливості короткими та конкретними. Не допускається дублювання теми курсової роботи в назві одного з її розділів.

2.5. Робота над текстом курсової роботи

Після виконання основних вимог з підготовки до написання

курсової роботи здобувач вищої освіти розпочинає роботу над написанням основної частини дослідження. Тобто спочатку здійснюють написання розділів роботи, які обов'язково мають бути послідовними та логічно пов'язаними.

Існує кілька прийомів написання розділів роботи: послідовний (розділи пишуться в завершеному варіанті в передбаченій планом черговості), цілісний (розділи пишуться по черзі в чорновому варіанті), вибіркового (черговість написання розділів встановлюється автором вільно). Вибір прийомів залежить від уподобань автора. Проте в будь-якому випадку при підготовці роботи здобувачу вищої освіти необхідно дотримуватися попереднього плану висвітлення раніше окресленого кола найважливіших питань, не відхилятися від плану, не висвітлювати другорядні проблеми, а також ті, що виходять за межі предмету дослідження.

Після виконання основної частини роботи переходять до написання вступу та висновків. Потім складають список використаних джерел.

Всі джерела, які зазначені в посторінкових (підрядкових) посиланнях роботи, обов'язково повинні бути вказані у списку використаних джерел.

2.6. *Графік підготовки курсової роботи*

Курсова робота з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» виконується на I курсі навчання. Виконання курсової роботи передбачає дотримання деяких етапів:

I. Вибір та затвердження теми курсової роботи має відбутися на початку I семестру (для курсантів **до 20 жовтня**).

II. Протягом 10 днів після затвердження теми здобувачі вищої освіти повинні узгодити з науковими керівниками плани та бібліографію до курсових робіт.

III. При виконанні курсової роботи здобувач вищої освіти користується науковою консультацією викладача, який призначений його керівником.

IV. Перший варіант курсової роботи здобувач вищої освіти повинен надати керівникові не пізніше **20 березня** в електронному вигляді. Науковий керівник дає загальну оцінку виконаному дослідженню, перевіряє роботу на дотримання норм академічної доброчесності, вносить зауваження по тексту, оформленню роботи тощо, й повертає роботу автору на доопрацювання.

При цьому науковий керівник перевіряє курсову роботу на плагіат на одному із запропонованих університетом безкоштовних ресурсів. У випадку невідповідності встановленим вимогам до написання чи виявлення плагіату курсової роботи науковий керівник повертає роботу на доопрацювання з визначенням терміну для подання на повторне проведення перевірки/рецензування. На доопрацювання робота може бути повернена не більше двох разів. У випадку третього виявлення плагіату курсова робота не зараховується як підсумковий контроль, ставиться незадовільна оцінка.

V. Завершена курсова робота здобувача подається у друкованому вигляді на кафедру для реєстрації в журналі обліку курсових робіт.

Термін надання остаточного (доопрацьованого) варіанту курсової роботи здобувача вищої освіти встановлюється кафедрою, але не пізніше ніж за місяць до орієнтованого захисту.

Протягом місяця наукові керівники перевіряють курсові роботи і приймають рішення щодо допуску їх до захисту та готують рецензії.

Порушення зазначених термінів виконання та надання курсової роботи на кафедру автоматично означає зниження оцінки. Здобувачі вищої освіти, які не захистили курсову роботу, не допускаються до складання заліково-екзаменаційної сесії.

3. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. *Критерії оцінювання курсової роботи*

При оцінюванні курсової роботи враховуються наступні критерії:

- вчасне виконання роботи (за етапами – див. п. 2.6);
- якість змісту курсової роботи;
- належне оформлення курсової роботи;
- захист курсової роботи.

Зміст роботи:

актуальність теми та її обґрунтування;
глибина аналізу використаної літератури;
наявність елементів новизни теоретичного або практичного характеру;

відповідність змісту роботи темі, цілям і завданням;
ступінь самостійності і творчого підходу до написання курсової роботи;

об'єктивність і повнота розробки проблеми;
рівень самостійності узагальнень і висновків;
обґрунтованість зроблених висновків.

Оформлення роботи:

логічність;
мовностилістична грамотність;
відповідність оформлення стандартам.

Захист роботи:

уміння орієнтуватися в досліджуваній темі;
уміння правильно висловлювати свої думки;
уміння аргументовано відповідати на питання.

3.2. Розподіл балів

Курсова робота здобувача оцінюється як окрема навчальна дисципліна за таким розподілом балів:

Складові оцінки	Максимальна кількість балів
Вірне написання роботи (зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (у разі необхідності) тощо)	60
Захист роботи (аргументоване, послідовне викладення матеріалу; демонстрація презентації; чіткі та правильні відповіді на запитання членів комісії тощо)	40

У цілому розподіл балів відбувається за такими критеріями.

Вчасне виконання етапів роботи над курсовим дослідженням (всього 9 балів)

Характер роботи		Термін виконання	Кількість балів
1.	Визначення теми курсової роботи. Подання плану роботи та списку літератури за темою	жовтень – листопад – грудень	2
2.	Подання чернетки курсової роботи керівнику	лютий – березень	4
3.	Доопрацювання курсової роботи та вчасне подання на кафедру	березень – квітень	3

Зміст та результати роботи (всього 40 балів)

Критерії оцінювання		Кількість балів
1.	Актуальність теми та її обґрунтування. Глибина аналізу використаної літератури	10
2.	Відповідність змісту роботи темі, цілям і завданням	5
3.	Логічність, послідовність, аргументованість розкриття теми курсової роботи відповідно до розділів курсової роботи	10
4.	Ступінь самостійності і творчого підходу до написання курсової роботи	10
5.	Обґрунтованість та рівень самостійності узагальнень і висновків	5

Оформлення роботи (всього 11 балів)

Критерії оцінювання		Кількість балів
1.	Дотримання наукового стилю	2
2.	Мовностилістична грамотність	2
3.	Відповідність оформлення стандартам	7

Захист курсової роботи (всього 40 балів)

Складові процедури захисту		Критерії оцінювання	Кількість балів
1.	Доповідь	уміння стисло й послідовно викласти сутність і результати дослідження; дотримання регламенту	15
2.	Відповіді	уміння орієнтуватися в досліджуваній темі; уміння правильно висловлювати свої думки; уміння аргументовано відповідати на питання	20
3.	Презентація	уміння проілюструвати доповідь змістовними фактами	5

Процедура захисту курсової роботи

Захист курсової роботи відбувається на відкритому засіданні спеціальної комісії, до складу якої входять два-три викладачі кафедри, в тому числі й науковий керівник.

Процедура захисту передбачає, що виконавець роботи до захисту готує виступ, в якому визначає актуальність обраної теми, основні задачі та висновки своєї роботи (10-15 хвилин) та дає аргументовані відповіді на запитання та зауваження. Члени комісії оцінюють знання здобувача вищої освіти за темою дослідження, його вміння обґрунтовувати свою точку зору, чітко відповідати на поставлені запитання. Підсумкова оцінка за курсову роботу та її захист вноситься до відомості обліку успішності, індивідуального навчального плану здобувача, виставляється на титульному аркуші курсової роботи.

3.4. Визначення підсумкової оцінки за підготовку та захист курсової роботи

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Набрана кількість балів	Характеристика навчальних досягнень
Відмінно	A	90-100	ВІДМІННО – відмінне виконання курсової роботи з несуттєвими недоліками; відповідний захист згідно зі складовими процедури захисту.
Добре	B	82-89	ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома недоліками; деякі неточності та незначні помилки при захисті згідно зі складовими процедури захисту.
	C	74-81	ДОБРЕ – загалом правильна робота з кількома помилками; допущено неточності та деякі помилки при захисті згідно зі складовими процедури захисту.
Задовільно	D	64-73	ЗАДОВІЛЬНО – курсову роботу виконано зі значною кількістю недоліків і помилок; допущено значну кількість неточностей та помилок при захисті згідно зі складовими процедури захисту.
	E	60-63	ЗАДОВІЛЬНО – виконана курсова робота відповідає мінімальним критеріям; допущено багато помилок при захисті згідно зі складовими процедури захисту.
Незадовільно	FX	35-59	НЕЗАДОВІЛЬНО – виконана курсова робота має значний перелік недоліків за змістом та оформленням, до захисту здобувач вищої освіти не підготовлений.
	F	1-34	НЕЗАДОВІЛЬНО – зміст, оформлення та захист курсової роботи не відповідають вимогам; необхідна серйозна подальша робота над курсовим дослідженням.

4. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має такі частини:

- титульний аркуш;
- зміст (попередньо складений план з визначеними сторінками);
- вступ;
- основна частина (представлена розділами, можливо, й підрозділами);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

4.1. Титульний аркуш

Титульний аркуш курсової роботи повинен містити: назву міністерства, повну назву Університету, факультету, кафедри; прізвище, ім'я автора; назву роботи; освітній ступінь, найменування спеціальності; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я наукового керівника, оцінка за захист курсової роботи, члени комісії, місто та рік виконання роботи (додаток 2).

4.2. Зміст

Як уже зазначалося, план курсової роботи зазначається в остаточному варіанті роботи як «зміст». Зміст розміщується на другій сторінці роботи на одному аркуші

У змісті послідовно вказуються вступ, назви розділів, підрозділів, висновки та список використаних джерел курсової роботи із зазначенням сторінок. Формулювання назв має бути лаконічним та відповідати змісту розділів/підрозділів. (див. Додаток 3).

4.3. Вступ

Обов'язковою структурною частиною курсової роботи є вступ. Рекомендований обсяг вступу становить 2-3 сторінки.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження; визначається науковий апарат дослідження: об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження та структура курсової роботи.

4.4. Основна частина

Основна частина курсової роботи займає до 70% обсягу роботи та

складається з кількох розділів та, за необхідності, підрозділів, кожен з яких має назву, що визначається змістом. Розділ курсової роботи, як правило, має обсяг 6-7 стор. Поділ розділів на підрозділи дозволяє більш конкретно представити дослідницьке спрямування роботи, акцентувати увагу на найбільш важливих деталях досліджуваної проблеми.

В основній частині згідно з планом, розкривається тема, висвітлюється її суть, характеризуються державно-правові явища та процеси, розкриваються поняття, ознаки, аргументовано визначається позиція автора. Здобувач вищої освіти повинен логічно та послідовно розкривати питання, звертати увагу на головні факти, уникати другорядних, не пов'язаних із темою дослідження.

Написання кожного розділу розпочинається з наступного аркуша, на якому вказується номер та назва розділу відповідно до змісту. Необхідно, щоб зміст розділів і підрозділів відповідав їх назвам. Обов'язковим є логічний зв'язок між розділами та послідовний розвиток основної теми протягом всієї роботи. Наприкінці кожного розділу (підрозділу) необхідно зробити короткі висновки та узагальненнями. Не можна закінчувати розділ (підрозділ) посиланням. За обсягом розділи повинні бути приблизно однаковими між собою.

4.5. Висновки

Обов'язковим елементом курсової роботи є висновки. У висновках підводяться підсумки дослідження, зазначаються теоретичні та практичні результати та пропозиції, до яких автор прийшов у результаті дослідження. Висновки повинні мати короткі, стислі, чіткі формулювання, органічно витікати з того матеріалу, що розглядається, бути логічно пов'язаними з основним змістом курсової роботи. Висновки повинні давати повне уявлення про зміст, значимість, обґрунтованість та ефективність дослідження. Виходити у висновках за межі предмету дослідження не можна. Не можна повторювати у висновках те, про що мова йшла в основній частині, наводити новий фактичний матеріал, робити посилання. Це – підсумок дослідження, у якому фіксується ступінь досягнення мети й завдань, зазначених у вступі, автор доводить науково-теоретичну цінність виконаної курсової роботи. Рекомендований обсяг висновків становить 2-3 сторінки.

4.6. *Список використаних джерел*

Список використаних джерел повинен містити не менше 20 позицій, при чому всі вони повинні бути реально вивчені та використані для написання даної роботи. Всі публікації та документи, на які в курсовій роботі зроблені посторінкові посилання, обов'язково включаються до списку використаних джерел.

4.7. *Додатки*

У деяких випадках матеріал і характер курсової роботи передбачають укладання різних додатків. Додатки можуть включати: тексти джерел, таблиці, графіки, схеми, карти, дані соціологічних досліджень тощо. Додатки повинні міститися на окремих аркушах в кінці роботи після списку використаних джерел. У правому верхньому кутку сторінки зазначають слово «Додаток». Якщо в роботі більше одного додатку, їх нумерують послідовно арабськими цифрами і починають з нової сторінки. Кожен додаток повинен мати заголовок.

Додатки не є обов'язковим елементом курсової роботи з навчальної дисципліни «Теорія держави та права».

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Курсова робота з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» має бути виконана державною мовою.

Текст курсової роботи повинен бути набраний на комп'ютері на одній стороні стандартного білого аркуша паперу формату А-4 (210 x 297 мм). Текст друкується через півтора (1,5) інтервалу. Кегель (висота літер) набору тексту повинен відповідати 14,0 шрифту Times New Roman. Параметри сторінки: ліве поле – 25 мм, праве поле – 15 мм, верхнє та нижнє поля – по 20 мм.

Допускається використання комп'ютерних можливостей щодо акцентування уваги (різні шрифтові виділення: напівжирний, розрядка, курсив тощо).

Скорочення слів у курсовій роботі не допускається.

Приблизний обсяг курсової роботи без врахування списку використаних джерел та додатків становить 25-30 сторінок тексту. Але всі сторінки зазначених структурних частин та елементів курсової роботи підлягають суцільній нумерації по порядку до останньої сторінки. Нумерація сторінок дається арабськими цифрами без знаку «№» у правому верхньому кутку. Титульний аркуш та другий аркуш курсової роботи («ЗМІСТ») не нумеруються, нумерація тексту починається зі сторінки 3 («ВСТУП»).

Слова: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами, напівжирним шрифтом з вирівнюванням по центру. Назви розділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої), напівжирним шрифтом, вирівнювання по центру. Назви підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої) з абзацу. Крапка в кінці назв розділів і підрозділів не ставиться. Відстань між назвами структурних частин (розділів і підрозділів) повинна дорівнювати 2 інтервалам. Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ» (наприклад, РОЗДІЛ 1.). Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка, наприклад: 2.3. (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводиться заголовок підрозділу. Кожен розділ рекомендується починати з нової сторінки.

Грубі граматичні помилки, брудне оформлення можуть суттєво

вплинути на оцінку.

Список використаних джерел містить їхні бібліографічні описи та розміщується після висновків. Здобувач повинен дотримуватися вимог Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

5.2. Оформлення посилань

Обов'язковою вимогою до будь-якої наукової роботи, в тому числі до курсової роботи, є належне оформлення науково-довідкового апарату. Оформлений відповідно до встановлених вимог науковий апарат: підрядкові посилання (виноски), цитати, бібліографічний опис використаних у курсовій роботі джерел – вагомий аргумент на користь наукової значимості виконаного дослідження.

Усі факти або запозичені твердження, що містяться в роботі, повинні бути підкріплені посиланнями на відповідні джерела. Це дозволяє перевірити або уточнити достовірність наведених даних, ознайомитися з характеристикою використаного документа (його зміст, мова, обсяг, автор тощо).

Посилання в курсових роботах з конституційного права робляться посторінково (підрядково), тобто внизу кожної сторінки під текстом (див. Додаток 4.)

Посилання даються не лише при прямому або непрямому цитуванні, але й при використанні фактичних даних, викладу концепцій, поглядів інших авторів тощо. У виносках обов'язково слід вказувати конкретні сторінки використаних джерел та досліджень.

Підрядкове бібліографічне посилання необхідно розміщувати як примітку в нижній частині сторінки (полоси набору), відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою.

Підрядкове бібліографічне посилання потрібно пов'язати з текстом документа за допомогою знаків виноски, які подають на верхній лінії шрифту після відповідного фрагмента в тексті (наприклад: Текст роботи ²⁹) та перед підрядковим посиланням (наприклад: ²⁹ Посилання).

Знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком.

У курсовій роботі під час нумерування підрядкових бібліографічних посилань необхідно застосовувати наскрізне нумерування в межах усієї роботи. Необхідно звернути увагу на те, що нумерування підрядкових бібліографічних посилань здійснюється

арабськими цифрами.

Якщо посилання в курсовій роботі робиться вперше, то після знаку (номера) посилання слід вказати прізвище та ініціали автора; повну назву роботи, місце її видання, рік видання та відповідні сторінки. Якщо мова йде про статтю в журналі або збірнику, то, крім прізвища та ініціалів автора та назви статті, потрібно вказати назву журналу або збірника, місце та рік видання – для збірника, рік та номер – для журналу.

У повторному бібліографічному посиланні на документ, авторами якого є одна, дві або три особи, подають заголовок бібліографічного запису, основну назву та номер сторінки, наприклад:

Первинне посилання:

¹ Копиленко О.Л. Конституційна трансформація в Україні: історичний поступ у світлі сучасних завдань / Конституційні засади модернізації України (до 16-річчя Конституції України). К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. С. 27.

Повторне посилання:

³ Копиленко О.Л. Конституційна трансформація в Україні. С. 31.

У повторному бібліографічному посиланні на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, подають основну назву та номер сторінки, наприклад:

Первинне посилання:

⁸ Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії та практики / В. Ф. Погорілко, М. І. Ставнійчук, Н. І. Руда та ін.; за ред. проф. В. Ф. Погорілка. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. С. 137.

Повторне посилання:

¹⁵ Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії та практики. С. 158.

Посилання на матеріали, розміщені в мережі Інтернет.

Посилання на матеріали, розташовані в мережі Інтернет, повинні включати повну назву використаного документу, сторінку, дату вилучення документу, а також детальну електронну адресу комп'ютерної сторінки (web-site) (див. Додаток 4).

У будь-якій науковій роботі, в тому числі курсовій, важливо використовувати та правильно оформляти тексти, взяті з джерела, монографії або статті. Не рекомендується починати абзаци з цитати, як

і поміщати одну цитату відразу ж за іншою. Дослівно цитований текст закривається лапками, в кінці цитати робиться посилання на використане джерело. Допускається також переказ запозиченого тексту, посилання в такому випадку також обов'язкове, але лапки не ставляться. При викладі інформації своїми словами не допускається викривлення початкового змісту. Всі цитати повинні бути вивірені за першоджерелами. Якщо автор роботи цитує уривок з документу, який йому не доступний, то виноска робиться на вторинне джерело, звідки був запозичений документ. У такому випадку на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит. за:» («Цитовано за») і зазначають джерело, з якого запозичено текст, наприклад:

Підрядкове посилання

⁴ Цит. за: Телешун С.О. Державний устрій України: проблеми політики теорії і практики. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. С. 281.

При дослівному цитуванні пропуск окремих слів, речень, абзаців допускається лише в тому випадку, коли скорочення цитати не веде до викривлення смислу використаного тексту. Пропуск на початку, всередині, кінці цитати позначається трьома крапками.

Курсова робота повинна бути самостійною працею. Використовуючи, узагальнюючи чи цитуючи праці інших авторів, здобувачі вищої освіти мають висловити власну позицію та зробити посилання на використане джерело. Запозичення тексту з чужих робіт без відповідного посилання на них, називається плагіатом. Така робота, не допускається до захисту і повертається автору на доопрацювання.

5.3. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел потрібно правильно оформити – з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Список використаних джерел міститься в кінці роботи. Всі позиції у Списку нумеруються арабськими цифрами. Опис складається тільки мовою видання (Див. Додаток 5).

Список використаних джерел необхідно починати з нормативно-правових актів (в разі їх використання), розташовуючи їх за юридичною силою та в хронологічному порядку, а потім –

розміщується література в алфавітному порядку (за прізвищем автора або назвою книги).

Бібліографічний опис наукових джерел розпочинається з прізвища автора. Необхідно звернути увагу на особливості бібліографічного опису літератури з різною кількістю авторів, без автора, багатотомних видань, авторефератів дисертацій, дисертацій, законодавчих документів тощо, певний порядок розташування елементів бібліографічного опису. При опису статті (тез) після відомостей про автора та назви праці подаються відомості про видання (назва журналу, газети; рік видання; номер; сторінки на яких розміщена стаття). Вказуючи назви міст, можна скорочувати назви наступних міст: у виданнях українською мовою – К. (Київ), Х. (Харків). Всі інші назви міст пишуться повністю. Певні особливості має опис матеріалу отриманого з Інтернет-ресурсу.

Приклади:

один автор

Попович В.М. Теорія держави і права: концепція, праксеологія та методологія розвитку: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2015. 384 с.

два автори

Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести. К.: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.

три автори

Городовенко В.В., Макаренков О.Л., Сантос М.М. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 206 с.

чотири і більше авторів

Бікулов Д.Т., Чкан А.С., Олійник О.М., Маркова С.В. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 360 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: станом на 10 жовт. 2016 р. / К.І. Беліков та ін.; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: ЦУЛ, 2016. 528 с.

автор(и) та редактор(и)/упорядники

Дахно І.І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. / за ред. І.І. Дахна. Київ: ЦУЛ, 2015. 560 с.

без автора

Криміналістика: конспект лекцій / за заг. ред. В.І. Галана; уклад. Ж.В. Удовенко. Київ: ЦУЛ, 2016. 320 с.

Миротворення в умовах гібридної війни в Україні: монографія / за ред. М.А. Лепського. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2017. 172 с.

багатотомні видання

Енциклопедія сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба та ін. Київ: САМ, 2016.Т. 17. 712 с.

Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т.2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю.П. Битяк. 576 с.

автореферати дисертацій

Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Словська І. Є. Верховна Рада України в системі вітчизняного Парламентаризму: конституційно-правове дослідження: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2014. 47 с.

дисертації

Авдєєва О.С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII

- початок XX ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.

законодавчі та нормативні документи

Конституція України: Закон України прийнятий на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент): Закон України від 10 вересня 2019 р. № 39-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20#Text>

Питання забезпечення діяльності Президента України: Указ Президента України від 20 червня 2019 р. № 417/2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417/2019#Text>

частина видання: матеріали конференцій (тези доповіді)

Антонович М. Жертви геноцидів першої половини XX століття: порівняльно- правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.

частина видання: довідкового видання

Кучеренко І.М. Право державної власності. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / ред. Ю.С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.

Сірий М.І. Судова влада. *Юридична енциклопедія*. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

частина видання: проловжуваного видання

Батанова Н.М. Проблеми нормативно-правового та інституційного забезпечення конституційно-правової відповідальності в Україні. *Правова держава*. Київ, 2018. Вип. 29. С. 131-139.

частина видання: періодичного видання (журналу, газети)

Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз. *Право України*. 2019. № 7. С. 198-217.

Кулініч О.О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 4. С. 88-92.

електронні ресурси

Чорна С.З. Трансформація правозахисної функції судової влади в ході проведення судової реформи в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 6. С. 67-71. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2020/17.pdf

Кравченко М.Г. Основні ознаки та вимоги до якісного закону.

Адміністративне право і процес. 2013. № 4 (6). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/4-6-2013/item/229-osnovni-oznaky-ta-vymohy-do-yakisnoho-zakonu-kravchenko-m-h>

5.4. Оформлення додатків

За необхідності, автор у курсовій роботі може використовувати матеріал, представлений у додатках. Додатки розміщуються наприкінці роботи, після списку використаних джерел. Відповідно в змісті після списку використаних джерел робиться запис **Додатки**.

Кожний додаток виконується на окремому аркуші та позначається арабською цифрою (Додаток 1, Додаток 2 тощо) залежно від порядку появи посилань на них в основному тексті. В основному тексті

курсової роботи слід робити посилання на інформацію, що міститься в додатках. В цих випадках посилання зазвичай оформляється наступним чином: див. Додаток 1.

На аркуші додатку вказується, звідки взятий (вилучений) даний матеріал або документ (книга, фонд архіву, музей тощо), статистичні дані, схеми та ін., а потім розміщується сам матеріал.

5.5. Мова та стиль наукової роботи

Написання навчально-дослідницької роботи потребує використання наукової мови та стилю. Науковий стиль передбачає відмову від «розмовних» мовних зворотів і мовних штамів, зайвих вставних слів. Емоційно забарвлені мовні елементи в наукових роботах є небажаними. Текст наукової роботи відрізняється від будь-якого іншого, передусім, своєю логічністю. При описі ходу дослідження необхідно дотримуватися вимог законів логіки.

Необхідно прагнути до смислової закінченості, цілісності та зв'язності речень. Використовуючи спеціальну термінологію, не можна ускладнювати текст маловживаними термінами та іноземними словами. Виклад матеріалу повинен бути точним і лаконічним, слід уникати перевантаження тексту складними граматичними конструкціями з великою кількістю синтаксичних конструкцій. Рекомендується уникати громіздких складносурядних та складнопірядних речень, по можливості використовувати прості речення. Чіткість формулювань є однією з найважливіших вимог до мови курсової роботи.

У наукових роботах прийнято вживати безособові дієслівні форми, або викладати текст від першої особи множини: «ми», «на нашу думку», «ми вважаємо», «нам видається» і т. п. Тому здобувачам вищої освіти не слід уживати авторський особовий займенник «Я».

5.6. Умовні позначення та скорочення

При оформленні курсових робіт слід звернути увагу на загальноприйняті правила графічного скорочення. Скорочення бувають кількох видів: літерові (ініціальні) скорочення всіх структурних різновидів (СНД, ПРО, внз), складноскорочені слова (виконком), складноскорочені слова змішаного утворення (райвно), окремі частково скорочені слова (Генасамбля), запозичені з іноземних мов скорочені слова (НАТО). Конкретні приклади графічних скорочень наводяться в спеціальних словниках.

Якщо є необхідність у скороченнях чи умовних позначеннях, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів, вжитих у курсовій роботі, розміщується на наступній сторінці після сторінки «ЗМІСТ» перед сторінкою «ВСТУП» і складається з двох колонок: у лівій колонці за абеткою наводяться умовні позначення, скорочення тощо, у правій – їх детальна розшифровка. Якщо в роботі умовні позначення повторюються менше ніж тричі, перелік не складається, а їх розшифровку наводять у тексті в дужках при першому згадуванні. Наприклад: ООН (Організація Об'єднаних Націй). Найбільш вживані скорочення наводяться в Додатку 6.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вимоги до оформлення дисертації: Затв. Наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 № 40. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>.
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. БІБЛІОГРАФІЧНЕ ПОСИЛАННЯ. Загальні положення та правила складання. Видання офіційне. Київ. ДП «УкрНДНЦ». 2016.
3. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2009. 1736 с.
4. Женченко М. Загальна і спеціальна бібліографія: навч. посіб. Київ: Жнець, 2011. 255 с.
5. Методичні рекомендації по написанню та захисту курсових робіт / авт.-укл. П.М. Балтаджи, Д.С. Гудзь. Одеса. ОЮІ ХНУВС, 2007. 21 с.
6. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт із педагогічних дисциплін: методичні рекомендації / авт.-укл. Л.В. Григоренко, В.В. Іванова. Кривий Ріг: КДПУ, 2011. 50 с.
7. Методичні рекомендації до написання курсових робіт із педагогіки. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи, 2009. URL: http://vk.com/doc46639198_182198424?hash=968791faf1a6511654&dl=28aabb49a7217e1962.
8. Пилипчик М., Шостак В., Григор'єва А. Основи наукових досліджень: підручник. К.: Знання, 2007. 245 с.
9. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень: навч. пос. для вузів. К.: Центр учбової літератури, 2005. 208с.
10. Словник книгознавчих термінів / уклад.: В.Я. Буран, В.М. Медведева, Г.І. Ковальчук, М.І. Сенченко; наук. ред.: Н.О. Петрова, Г.М. Плиса. Київ: Аратта, 2003. 160 с.
11. Тарасенко Л.Б., Шевчук В.В. Теорія держави та права. Методичні рекомендації щодо виконання та захисту курсових робіт з навчальної дисципліни «Теорія держави та права». Одеса: ОДУВС, 2019. 32 с.
12. Трунова В.А. Основи наукових досліджень: методичні рекомендації щодо виконання й оформлення курсових робіт і курсових проєктів. Одеса: Астропринт, 2009. 52 с.
13. Швецова-Водка Г.М. Документознавство: слов.-довід. термінів і понять: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 319 с.

Додаток 1

Завідувачу кафедри

(назва кафедри)

Здобувача вищої освіти

(прізвище, ім'я, по батькові)

(факультет, курс, взвод, форма навчання)

РАПОРТ

Прошу закріпити за мною курсову роботу з навчальної дисципліни

(вказати назву навчальної дисципліни)

за темою

(вказати назву теми курсової роботи)

(дата)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Додаток 2
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра теорії та історії держави і права
факультету підготовки фахівців для органів досудового
розслідування

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни «Теорія держави та права»

на тему:

«ЮРИДИЧНА ПРИРОДА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ»

Здобувача вищої освіти _____ курсу, взводу ____, освітнього ступеня
«_____», спеціальності «_____» факультету

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

(вказати вчений ступінь, звання, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Одеса – 20__ рік

Додаток 3

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретична характеристика нормативно-правових актів5	
1.1. Поняття та ознаки нормативно-правового акту.....	5
1.2. Структура нормативно-правового акту...8	
РОЗДІЛ 2. Класифікація нормативно-правових актів.....	12
2.1. Види нормативно-правових актів за юридичною силою....	12
2.2. Види нормативно-правових актів залежно від суб'єкту правотворчості.....	15
2.3. Види нормативно-правових актів за сферою дії.....	18
2.4. Види нормативно-правових актів за строком дії.....	21
РОЗДІЛ 3. Нормативно-правовий акт як основна форма права сучасної України.....	23
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

Зразок оформлення посторінкових (підрядкових) посилань**РОЗДІЛ 1. Судова влада
в системі поділу державної влади****1.1. Поняття, ознаки та сутність судової влади**

Судова влада є однією з трьох гілок влади будь-якої сучасної демократичної держави. Вперше поняття «судова влада» з'явилося в Декларації про державний суверенітет України, у розділі третьому якої передбачалося, що «державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову»¹. Задекларувавши основи організації публічної влади та державного устрою, перед країною було поставлено одне з першочергових завдань – побудова самостійної судової влади. В подальшому вищезазначений документ послужив основою для Конституції України, ст. 6 котрої також вказує: «Державна влада в Україні здійснюється на основі принципу розподілу законодавчої, виконавчої і судової влад»². Судова влада, як і інші гілки державної влади, здійснює свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України.

До того ж, можна зустріти й інші визначення судової влади. Зокрема, судова влада – це самостійна й незалежна гілка державної влади, яка створюється для вирішення на основі закону і ним визначених соціальних конфліктів, що виникають між державою і громадянами, між громадянами, юридичними особами, а також для здійснення контролю за відповідністю законів Конституції, для захисту прав громадян у їх стосунках з органами виконавчої влади та їх службовими особами, для контролю за дотриманням прав і свобод громадян під час розслідування злочинів та проведення правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності, а також дія встановлення найбільш важливих юридичних фактів і

¹ Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. № 55-XII *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.

² Конституція України: Закон України прийнятий на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

станів³.

Для того, щоб розкрити сутність судової влади, слід проаналізувати ознаки судової влади. Судова влада, будучи самостійною і незалежною гілкою державної влади, володіє цілим рядом ознак, що розкривають її суть, дозволяють відмежувати її від інших гілок державної влади. До цих ознак судової влади слід віднести:

1) Державний характер судової влади....

2) Незалежність, самостійність та відокремленість судової влади. Незалежність судової влади – це принцип ефективної діяльності суду, що вільний від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу з боку органів законодавчої та виконавчої влади, фізичних та юридичних осіб. Незалежність судової влади обумовлюється конституційним розподілом влади. Судова влада виконує притаманні їй функції правосуддя та контролю незалежно від інших гілок влади, не підпорядковуючись їм⁴.

3) Виключність судової влади.....

4) Єдність судової влади. Судова влада в Україні належить судам, що становлять єдину судову систему⁵.....

б) Судовій владі належить функція контролю⁶.....

³ Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України. Навчальний посібник. К.: Дакор, КНТ. 2015. С. 125.

⁴ Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України: навч. посібник. Дніпропетровськ: Лізунов Прес, 2012. С. 84.

⁵ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

⁶ Фрицький Ю. О. Особливості функціонування судової влади як окремої гілки державної влади в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 29. С. 272.

**Приклади бібліографічного опису використаних джерел
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Конституція України: Закон України прийнятий на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

3. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / Ю.М. Оборотов та ін.; за ред. Ю.М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2012. 492 с.

4. Заморська Л.І. До питання про нормативний зміст галузі права: теоретичний підхід. *Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського*: матеріали Другої міжнар. наук. конф., м. Одеса, 22-23 жовт. 2011 р. Одеса: Фенікс, 2011. С. 57–59.

5. Зозуля О.І. Конституційно-правові засади становлення комітетів і тимчасових комісій Верховної Ради України. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С.29-34. URL: http://pb.univd.edu.ua/?action=publications&pub_name=pravo_i_bezpeka&pub_id=417404&mid=8&year=2017&pub_article=417424

6. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164.

7. Кравченко М.Г. Основні ознаки та вимоги до якісного закону. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 4 (6). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/4-6-2013/item/229-osnovni-oznaky-ta-vymohy-do-yakisnoho-zakonu-kravchenko-m-h>

7. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.

8. Кулініч О.О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

9. Мартинюк Р. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік. *Право України*. 2020. № 3. С. 256-269.

10. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. 376 с.

10. Овчаренко В. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку в аспекті практики Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2014. № 2. С. 74-93.

11. Шаптала Н.К., Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посібник. Дніпропетровськ: Лізунов Прес, 2012. 472 с.

Додаток 6

Перелік скорочень, що допускаються в основному тексті курсової роботи

Повна назва	Скорочений варіант	Повна назва	Скорочений варіант
у 1999 році	у 1999 р.	підпункт 10а	пдп. 10а
у 1999-2000 роках	у 1999-2000 рр.	рисунок 5	рис. 5
XX століття	XX ст.	таблиця 2	табл. 2
у XIX-XX Століттях	у XIX-XX стт.	так званий	т. зв.
наша ера	н. е.	тобто	тобто
100 мільйонів	100 млн		
10 мільярдів	10 млрд	так далі	т. д.
100 трильйонів	100 трлн	тому подібне	т. п.
100 тисяч	100 тис.	інші (у кінці речення)	ін.
100 доларів США	100 дол. США	тощо (у кінці речення)	тощо
Місто	м. Київ	наприклад	напр.
сторінка 9	с. 9	дивися вище	див. вище
Стаття	ст.	порівняй 3 книгою	пор. 3 кн.
Том	т.	кандидат	канд.
розділ 5	роз. 5	професор	проф.
пункт 10	п. 10	доктор	д-р

Науково-методичне видання

Тарасенко Л.Б.
Шевчук В.В.
Березовенко Л.С.

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання та захисту курсових робіт
з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які
здійснюють підготовку за освітньо-професійною програмою
«Право»

Підписано до друку 23.02.2023. Формат 60х84/16. Папір офсетний.

Гарнітура «TimesNewRoman»/ Друк цифровий.

Ум. друк .арк. 2,5

Наклад 15 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.